Armoede komt binnen in jouw school De ondersteuning moet volgen

Uit de nieuwste cijfers van de Armoedebarometer blijkt dat de armoede in België daalt. Goed nieuws zou je misschien durven denken, maar toch loopt nog altijd bijna 1,9 miljoen Belgen risico op armoede of sociale uitsluiting. Ook op school laten die cijfers zich voelen. Een lege brooddoos, een schoolrekening die blijft liggen, een kind dat niet mee kan op bosklassen of een ouder die de digitale communicatie van de school moeilijk kan volgen. Directeur Véronique Brys ziet het elke dag. Samen met haar team probeert ze drempels weg te nemen en kansen te geven aan haar leerlingen.

De impact van de ingrijpende Arizona-maatregelen zie je meestal pas na ongeveer twee jaar terugkomen in cijfers zoals die van de Armoedebarometer.

TEKST
Sandy Demandt

FOTO
Tatevosian Yana

Tijdens de speeltijd om 15 uur wordt de fruitkar naar buiten gerold. Alle leerlingen mogen aanschuiven voor een stuk fruit: een appel, een peer, een banaan. Sommige kinderen komen zelfs nog een keer terug voor een tweede of derde stuk fruit.
Véronique: "Het lijkt iets kleins, maar dankzij financiële steun van de gemeente en een samenwerking met een goede leverancier maken we hiermee wel degelijk een verschil. Onze leerlingen krijgen een gezond tussendoortje én de weekbijdrage voor koek en fruit die de ouders betalen, konden we laten zakken. Zeker voor ouders met meerdere kinderen op onze school, heeft dat al snel een grote impact."

De school telt ongeveer 450 leerlingen en allemaal kunnen ze naast de fruitkar ook rekenen op een kom warme soep tijdens de koudere maanden en frisse snackgroentjes wanneer het warmer wordt. Véronique: "Het is een alternatief dat je op vele scholen ziet, maar ouders zijn me hiervoor al komen bedanken. Het is onopvallend en voor iedereen toegankelijk. Wie net dat extra beetje nodig heeft, valt niet op omdat het zo gewoon is om beroep op te doen."

De armoedecijfers dalen, de zorgen verdwijnen niet

Op het eerste gezicht brengt de Armoede-barometer 2026 voorzichtig goed nieuws. Sinds 2019 daalde het aantal Belgen met een risico op armoede of sociale uitsluiting met 344.000. Daarmee behaalt België voorlopig zijn Europese armoededoelstelling voor 2030. Maar van een opgelost probleem is

>>

'Ik ben mijn team ontzettend dankbaar voor hun inzet. Wij geloven allemaal heel hard dat een kind pas tot leren komt wanneer bepaalde randvoorwaarden zijn vervuld.'

Véronique Brys, directeur basisschool OLVP Sint-Niklaas

>> geen sprake. De impact van de verschillende Arizona-maatregelen, zoals de beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd, zal nog duidelijk moeten worden. De gevolgen van zulke ingrijpende beslissingen zie je meestal pas na ongeveer twee jaar terugkomen in cijfers zoals die van de Armoedebarometer. Terwijl we nu al duidelijk zien dat kinderarmoede hardnekkig blijft, de armoede voor wie onder de grens leeft opnieuw dieper wordt en wie opgroeit in een arm gezin later zelf veel meer kans op armoede heeft.

Bovendien is armoede veel meer dan te weinig geld op de bankrekening. Volgens de barometer zet een ontoereikend inkomen een keten van uitsluiting in gang. Gezinnen stellen gezondheidszorg uit, hebben minder toegang tot goede en betaalbare huisvesting en krijgen minder toegang tot onderwijs, werk en maatschappelijke participatie. Die problemen kunnen de inkomensonzekerheid opnieuw versterken.

Op de school van Véronique is het team bezig met tal van initiatieven om toch enkele kopzorgen weg te nemen. Véronique: "We hebben een fietspunt waar kleine herstellingen gebeuren. Er is ook een winkeltje met tweedehandskleding. Ouders en kinderen kunnen er laagdrempelig een jas, schoenen of andere kleding halen. Soms worden spullen geruild. Rond Sinterklaas komt er ook speelgoed bij. Mensen hebben meer nood aan praktische dingen die hen concreet vooruit helpen. Zelfs al lijkt het maar een klein gebaar."

© Eric De Mildt

Vijftien gesprekken met ouders over de bosklassen

Ook de schoolfactuur maakt duidelijk hoe groot de gevolgen van een beperkt gezinsbudget zijn. Zelfs wanneer een school bewust probeert de kosten te beperken, blijft wat voor het ene gezin een haalbaar bedrag is voor het andere een struikelblok. Véronique: "Bij meerdaagse uitstappen zien we steeds vaker problemen. De school laat gespreid betalen van het bedrag toe, maar ook dan lukt het niet bij iedereen. Vorig jaar had ik voor de bosklassen een lijst met 15 gezinnen waar ik individueel contact mee heb opgenomen om te zien wat mogelijk was. Je stelt dan niet de vraag 'waarom betaal je niet?' maar wil het gesprek openen en zien wat de school voor hen kan betekenen zodat die leerling toch de ervaring kan meemaken. Bij één gezin leidde dat tot een opmerkelijke situatie. De werkgever van de vader nam contact op met de school en bood aan een deel van de kost te betalen. Uiteindelijk raakten we eruit en kon het kind mee. Natuurlijk ben ik blij met die uitkomst, maar het legt tegelijkertijd bloot hoeveel puzzelwerk er soms nodig is om één kind dezelfde kansen te geven als zijn klasgenoten."

Niet elke drempel is zichtbaar

Maar armoede laat zich niet alleen voelen in voeding, kleding en facturen. Een steeds groter deel van ons leven verloopt digitaal. Ook daar ontstaan verschillen. Bij Belgische huishoudens beschikt 95% thuis over een internetverbinding. Toch blijkt uit de Barometer Digitale Inclusie 2026 dat 39% van de 16- tot 74-jarigen digitaal kwetsbaar is omdat ze geen internet gebruiken of slechts beperkte digitale vaardigheden hebben. Bij mensen met een laag inkomen loopt dat aandeel op tot 48%, bij mensen met een laag opleidingsniveau zelfs tot 67%.

De kloof gaat dus al lang niet meer alleen over wel of geen internetverbinding. Ook het toestel waarmee iemand online gaat en de vaardigheden om digitale toepassingen te gebruiken, spelen een rol. Zo gebruikt 38% van de mensen die uitsluitend met een smartphone online gaan geen essentiële digitale diensten zoals e-banking, e-commerce, e-health en e-overheidsdiensten. Bij mensen die verschillende toestellen gebruiken, is dat slechts 12%.

Ook op school merkten ze deze verschillen. Véronique: "Digitale schoolplatformen lijken communicatie eenvoudiger te maken, maar bereiken niet automatisch iedereen. Ouders hebben soms hulp nodig om een app te installeren of opnieuw in te loggen. Berichten worden niet altijd gelezen of antwoorden blijven uit. Vertaaltools helpen om een taalbarrière te overbruggen, maar kunnen er ook voor zorgen dat boodschappen anders worden begrepen. Wanneer ouders moeilijk digitaal bereikbaar zijn, doe ik mijn best om hen persoonlijk aan te spreken. Ik ga aan de schoolpoort staan of nodig hen uit voor een gesprek. Soms is het zo gemakkelijk als even helpen met de schoolapp updaten, andere keren is een dieper gesprek nodig."

Die menselijke tussenstap is belangrijk. De Barometer Digitale Inclusie toont namelijk dat bijna drie op de tien internetgebruikers hulp van anderen inschakelen om online administratieve stappen te zetten. Bij mensen met een laag opleidingsniveau loopt dat op tot 40 procent.

Waar stopt de opdracht van de school?

Het fruit moet besteld, klaargemaakt en uitgedeeld worden. Het fietspunt moet bemand worden. Het kledingwinkeltje moet georganiseerd worden. Gesprekken met ouders moeten gevoerd worden. Voor onbetaalde facturen en bosklassen worden oplossingen gezocht. En ondertussen moet er vooral goed onderwijs gegeven worden.

Véronique: "Ik ben mijn team ontzettend dankbaar voor hun inzet. Wij geloven allemaal heel hard dat een kind pas tot leren komt wanneer bepaalde randvoorwaarden zijn vervuld. We willen een warm schoolklimaat dat zorgen wegneemt. Soms gaat het dan ook letterlijk om warmte. Het is een grote financiële hap om de verwarmingsfactuur te betalen maar als ik eraan moet denken dat sommige kinderen thuis mogelijks in de kou zitten, wil ik op school toch zorgen dat ze in een warme klas les krijgen."

Sinds dit schooljaar heeft de school twee dagen per week een brugfiguur. Die staat mee aan de schoolpoort, volgt bijvoorbeeld te laat komen op, gaat na waarom een kind niet meegaat op bosklassen en helpt ouders de weg naar welzijnsdiensten te vinden. Voor directie en leraren is dat een belangrijke hulp. Ze krijgen meer de ruimte om ouders door te verwijzen in plaats van elk probleem zelf op te lossen.

De nieuwste armoedecijfers tonen dat maatschappelijke keuzes verschil kunnen maken. De Armoedebarometer wijst onder meer op hogere sociale minima, automatische indexering en een sterke sociale bescherming als factoren die de voorbije jaren hebben bijgedragen aan het verminderen van het armoederisico. Dat is een belangrijke vaststelling. Want als armoede door beleid mee kan worden teruggedrongen, mogen we ook niet verwachten dat scholen de resterende ongelijkheid alleen oplossen. Scholen kunnen signaleren. Ze kunnen drempels proberen wegwerken. Ze kunnen een stuk fruit aanbieden, een winterjas zoeken, een fiets herstellen of een ouder helpen zijn weg te vinden naar de juiste ondersteuning. Allemaal taken die niet voor een school horen te zijn. Want uiteindelijk moet een school vooral een plaats kunnen blijven waar kinderen leren.

Onderwijs heeft een belangrijke rol in de strijd tegen armoede, maar scholen en onderwijsprofessionals kunnen en mogen daarin niet alleen staan. Structurele samenwerking met lokale besturen, partners en andere beleidsdomeinen is essentieel.

Armoede herkennen én bespreekbaar maken

Wat kan je als school doen wanneer armoede mee de klas en de school binnenkomt? En hoe pak je dat structureel aan, zonder de verantwoordelijkheid bij individuele leerkrachten te leggen of hun takenpakket verder uit te breiden? Tijdens een vorming voor directeurs in het voorjaar zoekt het COV, samen met vzw Krijt, samen naar antwoorden. Aan de hand van getuigenissen bekijken we hoe je signalen van armoede herkent en er gepast op reageert, maar vooral ook hoe je er binnen je school of scholengemeenschap gericht mee aan de slag kunt.

We staan stil bij schoolkosten, oudercontacten, schoolmiddelen, externe ondersteuning en de rol van inspraak en syndicale actie. Niet om van de school de oplossing voor armoede te maken, wel om samen te bekijken waar een school verschil kan maken. Armoede aanpakken of proberen op te lossen is niet de taak van de school of onderwijsprofessionals. Scholen zijn hier wel gevoelig aan omdat ze er voortdurend mee te maken krijgen. Ze situeren zich middenin het maatschappelijk kruispunt.